

# SPIS TREŚCI

|                                                                                                 |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Przedmowa (Stanisław Grodziski) .....                                                           | 11 |
| Wstęp: Stanisław Estreicher 1869–1939 (Stanisław Grodziski) .....                               | 13 |
| Bibliografia prac naukowych (Henryk Barycz, z uzupełnieniami poczynionymi przez wydawców) ..... | 20 |

## Wykłady:

### Historia prawa zachodnioeuropejskiego. Źródła

|                                                                                                |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Pomniki prawne ( <i>fontes iuris cognoscendi</i> ) – oraz <i>fontes iuris oriundi</i> ..... | 33 |
| 2. Źródła do poznania stosunków prawnych przed Wędrówką Ludów .....                            | 34 |
| 3. Spisy prawa szczepowego, czyli tak zwane: <i>Leges barbarorum</i> .....                     | 36 |
| 4. <i>Lex Salica</i> .....                                                                     | 38 |
| 5. Kapitularze .....                                                                           | 40 |
| 6. Dokumenty i formuły w początkach Średniowiecza .....                                        | 41 |
| 7. Źródła prawne z epoki lennej i stanowej. Ich ogólna charakterystyka .....                   | 42 |
| 8. Ustawy monarsze i książęce z epoki lennej i stanowej .....                                  | 44 |
| 9. Zwody, czyli zwierciadła prawa ziemskiego zwyczajowego. <i>Zwierciadło Saskie</i> ..        | 45 |
| 10. Spisy prawa lennego, wiejskiego i miejskiego .....                                         | 47 |
| 11. Dokumenty w drugiej połowie Średniowiecza .....                                            | 48 |
| 12. Nauka prawa w wiekach średnich .....                                                       | 49 |
| 13. Literatura polityczna wieków średnich .....                                                | 53 |
| 14. Teorie ekonomiczne wieków średnich .....                                                   | 55 |
| 15. Recepcja prawa rzymskiego .....                                                            | 56 |
| 16. Kodyfikacje XVI i XVIII wieku .....                                                        | 60 |
| 17. Teorie polityczne w epoce Renesansu (Machiavelli, Bodinus i monarchomachowie) .....        | 61 |
| 18. Doktryna prawa natury .....                                                                | 62 |
| 19. Teorie polityczne oparte na prawie natury .....                                            | 66 |
| 20. Teoria Rousseau .....                                                                      | 70 |
| 21. Wpływ „prawa natury” na nauki prawne i na powstanie nauki ekonomii .....                   | 72 |
| 22. Kodyfikacje z końca XVIII i z początku XIX wieku .....                                     | 74 |
| 23. Konstytucje i Deklaracje Praw Człowieka i Obywatela .....                                  | 77 |
| 24. Szkoła historyczna w nauce prawa .....                                                     | 78 |
| 25. Rozwój nauk społecznych i prawnych w XIX wieku .....                                       | 81 |
| 26. Ruch ustawodawczy w ostatnich czasach (koniec XIX i początek XX wieku) ....                | 84 |

Część I

|                                                                                     |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Okres I. Ustrój ludów dzikich i barbarzyńskich (państwo totemiczne i klanowe) . . . | 89  |
| 1. Podział ludów na dzikie, barbarzyńskie i kulturalne . . . . .                    | 89  |
| 2. Początki ustroju społecznego (horda czy rodzina?) . . . . .                      | 91  |
| 3. Totemy i rody . . . . .                                                          | 93  |
| 4. Powstanie klanów . . . . .                                                       | 96  |
| Okres II. Państwa plemienne ludów indoeuropejskich . . . . .                        | 98  |
| 5. Najdawniejsze cywilizacje społeczne świata . . . . .                             | 98  |
| 6. Państwa plemienne germańskie . . . . .                                           | 101 |
| 7. Organizacja „rodów” i „klanów” w obrębie plemion . . . . .                       | 102 |
| 8. Organizacja plemion . . . . .                                                    | 105 |
| Okres III. Państwo patrymonialne frankońskie . . . . .                              | 109 |
| 9. Powstanie szczepów i wpływ kultury rzymskiej . . . . .                           | 109 |
| 10. Charakterystyka monarchii patrymonialnej . . . . .                              | 112 |
| 11. Władza monarchy frankońskiego . . . . .                                         | 114 |
| 12. Powstanie własności rodzinnej oraz wielkiej własności . . . . .                 | 117 |
| 13. Podział na stany . . . . .                                                      | 122 |
| 14. Zarząd państwa . . . . .                                                        | 123 |
| 15. Obowiązki ludności wobec państwa . . . . .                                      | 127 |
| 16. Immunitety i zwierzchnictwo gruntowe . . . . .                                  | 129 |
| 17. Seniorat i wasalstwo . . . . .                                                  | 131 |
| Okres IV. Państwo lenne . . . . .                                                   | 135 |
| 18. Powstanie państw lennych w Europie Zachodniej . . . . .                         | 135 |
| 19. Charakterystyka ustroju lennego w Niemczech i Francji . . . . .                 | 138 |
| 20. Władza monarsza w państwie lennym . . . . .                                     | 139 |
| 21. Władza książąt . . . . .                                                        | 142 |
| 22. Zarząd księstw . . . . .                                                        | 143 |
| 23. Grupy lenne (baronowie i rycerstwo) . . . . .                                   | 145 |
| 24. Grody i miasta . . . . .                                                        | 147 |
| 25. Geneza ludności chłopskiej w zachodniej Europie . . . . .                       | 149 |
| 26. Anarchia i pomoc własna w państwie lennym . . . . .                             | 151 |
| Okres V. Prawo stanowe . . . . .                                                    | 153 |
| 27. Powstanie ustroju stanowego . . . . .                                           | 153 |
| 28. Charakterystyka ustroju stanowego . . . . .                                     | 155 |
| 29. Współrządy stanów . . . . .                                                     | 157 |
| 30. Władza monarsza w Rzeszy niemieckiej . . . . .                                  | 160 |

|                                                                    |     |
|--------------------------------------------------------------------|-----|
| 31. Regeneracja władzy monarszej w Sycylii, Francji i Anglii ..... | 163 |
| 32. Początki samorządu lokalnego .....                             | 167 |
| 33. Samorząd miast .....                                           | 168 |
| 34. Gmina miejska i stosunki agrarne na zachodzie Europy .....     | 174 |
| 35. Kolonizacja niemiecka na wschodzie Europy .....                | 175 |

## Część II

|                                                                                                  |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Okres I. Monarchia biurokratyczna .....                                                          | 178 |
| 36. Powstanie monarchii biurokratycznej .....                                                    | 178 |
| 37. Charakterystyka monarchii biurokratycznej .....                                              | 183 |
| 38. Władza monarsza ( <i>absolutum dominium</i> ) .....                                          | 185 |
| 39. Organizacja urzędów .....                                                                    | 189 |
| 40. Nowożytnie reformy administracyjne (skarbowość, wojskowość, oświata i życie kościelne) ..... | 192 |
| 41. Administracja życia gospodarczego (merkantylizm) .....                                       | 195 |
| 42. Powstanie polityki zagranicznej .....                                                        | 198 |
| 43. Reforma stosunków włościańskich .....                                                        | 200 |
| 44. Reforma sądownictwa i prawa sądowego .....                                                   | 206 |
| 45. Zmiany w organizacji stanowej i samorządowej .....                                           | 208 |

|                                                                                     |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Okres II. Państwo liberalne .....                                                   | 213 |
| 46. Geneza ustroju liberalnego. Ustawy konstytucyjne .....                          | 213 |
| 47. Charakterystyka państwa konstytucyjnego (parlamentarnego, praworządne go) ..... | 220 |
| 48. Zasada zwierzchnictwa ludu .....                                                | 225 |
| 49. Prawa człowieka i obywatela .....                                               | 229 |
| 50. Powstanie parlamentu (w Europie i Stanach Zjednoczonych) .....                  | 232 |
| 51. Ewolucja parlamentaryzmu w ciągu wieku XIX .....                                | 237 |
| 52. Stanowisko głowy państwa (monarchy, prezydenta rzeczypospolitej) .....          | 243 |
| 53. Ministerstwa .....                                                              | 247 |
| 54. Organizacja zarządu lokalnego .....                                             | 251 |
| 55. Gwarancje praworządności .....                                                  | 257 |
| 56. Rozwój organizacji sądowej .....                                                | 261 |
| 57. Reakcja przeciw ustrojowi liberalnemu .....                                     | 264 |
| 58. Polityka gospodarcza: liberalna i socjalna .....                                | 267 |
| 59. Stosunki międzynarodowe .....                                                   | 273 |

## Rozwój prawa prywatnego na zachodzie Europy

|                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Początki prawa prywatnego .....                                  | 279 |
| 2. Różnice między prawem prywatnym średniowiecznym a rzymskim ..... | 279 |
| 3. O osobach fizycznych i prawniczych .....                         | 281 |
| 4. Rzeczy nieruchome i inwestytura .....                            | 282 |